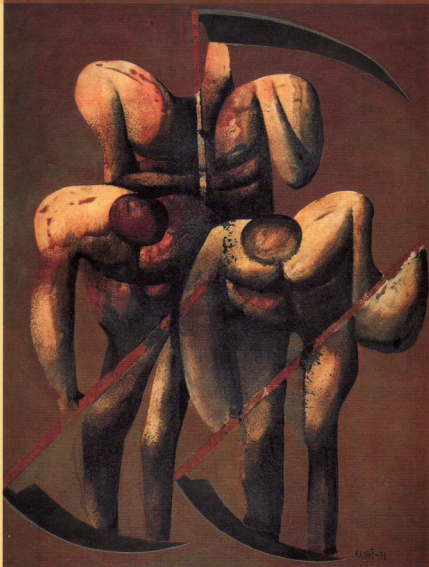

Gallo

Putovanie

Igor

s obojkom

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Gallo

Putovanie

Igor

s obojkom

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Copyright @ Igor Gallo 2012
Illustrations @ Rudo Krivoš 2012
@ Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o.
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Vydanie knihy podporili

Miestny úrad Karlova Ves

a

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

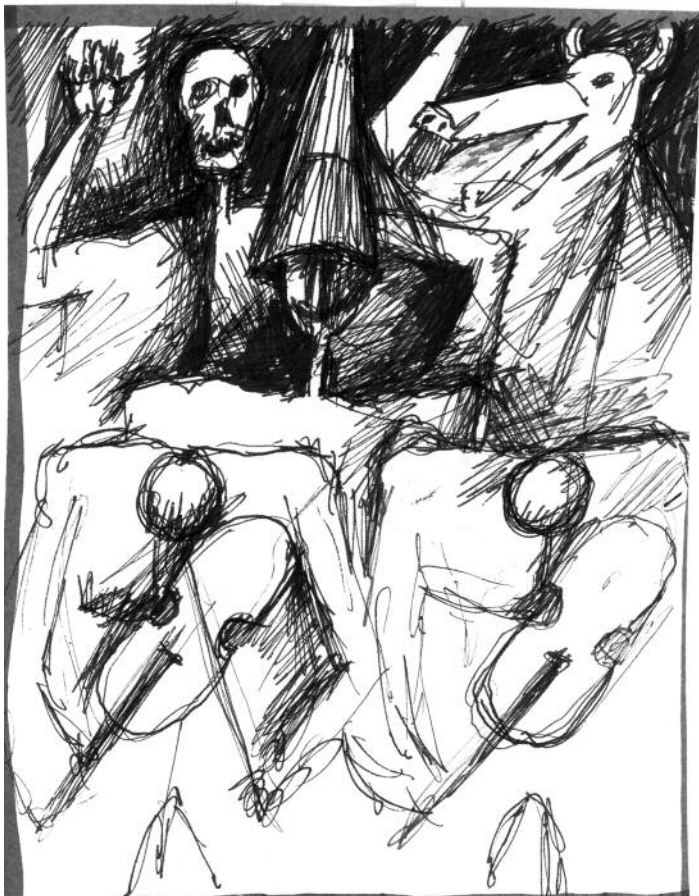
Igor Gallo: Putovanie s obojkom
Zodpovedná redaktorka: Natália Petranská Rolková (profitexty.sk)
Obálka Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová
Tlač PM Turany
Prvé vydanie
Knihu si môžete objednať na vsss@stonline.sk

ISBN 978-80-8061-534-5

Obsah

- Hmatateľný po básni **7**
- Fliačik zeme **19**
- Chodníkom starého muža **23**
- Stopa **35**
- Putovanie s obojkom **37**
- Medené ráno **49**
- Návštevníci v drevenici **52**
- Kde patríme I. **64**
- Kde patríme II. **65**
- Stretnutia s bielou holubicou **68**

*Autor a Vydavateľstvo Spolku slovenských
spisovateľov ďakujú akademickému maliarovi Rudovi
Krivošovi za bezplatné poskytnutie všetkých ilustrácií
do knižnej publikácie.*

Rudo Krivoš, FAŠIANGY, 1986

Hmatateľný

po básni

Sú veci a javy medzi nebom a zemou, ktoré nerozlúšti a nevysvetlí nik, iba ak nebo a zem spoločne. Ale neprezradia. A my to v najlepšom prípade môžeme nahmatať iba dušou. A sú ľudia v našich životoch, ktorých stretne, a hoci nám všeličo povedia, nepovedia nič. A sú ľudia v našich životoch, ktorých stretne, a hoci povedia málo, povedia nám všetko. Naraz zistíme, že nás oslovujú, aj keď mlčia. A potom kdesi vo vnútri si nahmatáme akúsi živú omrvinku, ktorá nežnými farbami dúhy signalizuje, že nám je s nimi dobre. A to aj preto, lebo jas živej omrvinky, ktorý im preskočil na tváre, nám naznačuje, že aj im je s nami dobre. Nahmatali sme sa dušami.

Jedným z takýchto ľudí, s ktorými som sa v živote stretol, zblížil a nahmatal ho dušou je básnik, prozaik, prekladateľ, humorista a publicista Igor Gallo. A stretol som ho tak, ako sa na básnika patrí – cez báseň. Konkrétne cez jeho básnický debut *Tvárou k príchodu* z roku 1963. Bol som vtedy druhý mesiac bažantom na vojenčine v Českých Budějoviciach. A keďže moja vtedajšia milá a dnes už skoro pol storočia prítomná manželka Mária vedela, že zo slovenskej, ale aj inojazyčnej básnickej produkcie mi neunikne ani verš, o zbierke ani nehovoriac, poslala mi v jednom liste Igorovu prvú básnickú zbierku. Veľmi som sa jej potešil. Dodnes zreteľne vidím začudované a troška posmievačné tváre vojačikov z najbližších postelí na „cimre“, ktoré nechápali, ako sa môže niekto tak tešiť z knižky. A ešte k tomu takej tenkej a ešte k tomu knižke básničiek. Ja som sa však tešil naozaj úprimne

a básničky som si viackrát prečítal. Najskôr celú zbierku na dúšok, no a neskôr po básničkách. Škrela ma však jedna vec. Nepoznal som Igorovu tvár. Tvár jeho básnického príchodu som poznal do poslednej vrásky verša, no skutočnú tvár básnika nie, lebo na záložke zbierky fotografia nebola, ako bývalo dobrým zvykom vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ, a ako sa tak dívam, nie je tam dodnes. Takže – v prvej etape našej známosti sme sa poznali len cez básničky. Len cez tiché nitky veršov a uzlíčky slôh. Ale na obzore sa už brieždilo – nahmatali sme sa neviditeľným ukazovákom duše.

Hluk prúdových lietadiel vojenského letiska sa po dvoch rokoch stratil z môjho života, vrátil som sa do civilu. Na vojenskej pri dozornom stole, v klubovni a v iných zákutiach vojenského prostredia som pripravil rukopis svojho básnického debutu *Váhavosť*, ktorý som poslal do Stredoslovenského vydavateľstva v Banskej Bystrici a ktorý vyšiel krátko po mojom návrate, na jar roku 1966. No v tom čase som už pripravoval druhú básnickú zbierku. Niekoľko ukážok z nej som poslal do literárnej redakcie banskobystrického rozhlasu, kde sa dostali na stôl už uznávanému literárnemu odborníkovi Milanovi Jurčovi. Cyklus ukážok som nazval *Spalovanie* podľa najrozsiahlejšej básne, čo bol zároveň aj predbežný názov mojej predpokladanej druhej básnickej zbierky. A čuduj sa svete! V decembri 1966, krátko pred Vianocami, rozhlas odvysielal pod názvom *Spalovanie* polhodinové pásmo poézie z básní Jaroslava Rezníka a Igora Galla. Čoskoro sa ukázalo, že Igor Gallo má už v tlači rukopis druhej básnickej zbierky pod názvom *Spalovanie* a rozhlas publikoval ukážky z nej spolu s mojím rukopisným cyklom, ktorého názov vznikol absolútne nezávislo. Odvtedy viem, že kriticko-recenzenské porovnávanie, prirovnávanie, narovnávanie, hľadanie a vyhľadávanie vzorov a otcov v lyrike je nezmysel. A až absolútny nezmysel, keď ide o generačne blízkych autorov. Ich životná skúsenosť, videná vždy rovnakými generačnými očami, celkom prirodzene vyvoláva

ideovo, ale i poetologicky príbuzné, niekedy až totožné postoje. Mohol by som to dokumentovať na viacerých príkladoch, no pre túto úvahu to nie je rozhodujúce. Rozhodujúci je pre ňu môj priateľ.

Stručne, jasne a úsmevne – s Igorom Gallom sme sa po druhý raz stretli na lyrickej ploche literárnej relácie, no ešte stále sme sa nepoznali osobne, ba ani podľa tváří z fotografií. V mojom prípade to však čoskoro prestalo platiť. Hneď v prvom polroku 1967 Igor Gallo vydal druhú básnickú zbierku *Spaľovanie*. Tam na záložke obálky reprezentatívnej edície Slovenská poézia už fotografiu má. Ešte bez fúzov, ale pravdivú. Prirodzene, za tohto stavu som od zamýšľaného rovnakého názvu svojej zbierky musel odstúpiť, a nazval som ju *Prijímanie*. No a dlhšiu báseň z nej – *Spaľovanie* – som premenoval podľa záverečného dvojveršia prvého spevu na – „Presne ako vietor vlastnými prstami pahrebu rozhrabávať“. To je z hľadiska obsahovej výpovede skoro to isté ako „spaľovanie“. A tak sme sa po druhý raz nahmatali dušou. Tentoraz dušou básne.

Po prvej päťročnici normalizačného bláznenia, dusenia, preverovania, zakazovania, vyhrážania, vyhadzovania, jedným slovom besnenia, ale na druhej strane aj ľudskej empatie, porozumenia a ochoty nenápadne pomôcť som sa s celou rodinou presťahoval do Bratislavy. Po štyroch rokoch bez pracovného pomeru sa mi podarilo, najviac zásluhou vtedajšieho ministra kultúry, básnika Miroslava Válka, zamestnať v Slovenskej literárnej agentúre. Jedným z prvých ľudí z našej literárnej brandže, s ktorým som sa vrchovato zblížil, bol básnik Igor Gallo. Už neviem, kde a kedy sme sa prvý raz v tomto čase stretli, no presne viem, že Igor Gallo bol prvým literátom, ktorý ma privítal a prijal tak spontánne a prirodzene, ako keby som tú vojnu v Budějoviciach odslúžil aj za neho, slabozrakého nevojaka. Normalizácia a nemožnosť publikovania, previerky a prepustenie z Matice slovenskej a sto iných, normalizačnú farbu potvrdzujúcich vecí a javov, ako

keby neboli. Ponúkol mi spoluprácu s denníkom *Lud*, kde bol vtedy vedúcim kultúrnej rubriky. Najskôr som tam písal drobné recenzie pod značkami, no čoskoro som sa podpisoval plným menom. Nakoniec, pod či vlastne nad básničky to inak ani nešlo. Raz bol z toho aj veľký ideový problém, keď do redakcie prišiel anonym z Martina. Ale ustáli sme to. Igor ho opísal vo svojej spomienkovej knižke *Publicisti bez masky* (2004).

Literárny, hoci aj literárno-ludský portrét, je mojím spôsobom ako fotografia. Aj tá je vždy nielen portrétom fotografovaného, ale aj portrétom fotografistu. A tak je to aj v tomto prípade. Za optikou tohto literárneho, no vari viac ľudského portrétu, stojím ja. Preto som sa nemohol odosobniť. V nasledujúcich riadkoch sa však o to pokúsim a chcem stratiť pár slov o jeho tvorbe. Isteže, bude to pohľad sympatizujúci, podmienený naším dlhoročným priateľským vzťahom, ale v každom prípade pravdivý.

Igor Gallo debutoval v roku 1963 básnickou zbierkou občianskej lyriky *Tvárou k príchodu*. Reagoval v nej na viaceré dobové situácie vnútri našej spoločnosti i na niektoré udalosti vo svete, ktoré niesli v sebe nebezpečenstvo svetového konfliktu. Troška ma zaskočilo, že v celej zbierke prakticky nenájdete ľúbostnú básničku, čo bolo pri debutantoch, a pri mladých debutantoch zvlášť, povinnou domácou úlohou. Príjemnejšie som bol zaskočený tým, že poetika Igora Galla bola iná, aká sa vtedy prakticky i literárno-kriticky prezentovala. Intuitívne som pochopil, že Igor Gallo potrebuje svoj a samostatný šuplík v otvorenej skrini slovenskej lyriky. Nie preto, že by nepoznal a odmietal všelijaké prúdy a autorské zoskupenia, ich ciele a programy, ale jednoducho preto, že bol tak ľudsky i básnicky usstrojený. A to mi bolo blízke, a teda i sympatické. Mám totiž rád umelecky nezaraditeľných autorov. Takých, čo potrebujú svoj vlastný, samostatný súbor v rozľahlých priestoroch nášho počítača, aby som sa vyjadril termínom súčasného, no zdá sa mi, že čoraz zakyckanejšieho

jazyka. Mám rád autorov, čo nevyhľadávajú zátíšie skupiniek, prezentujúcich svoju osamelosť. Mám rád básnikov, čo sú v tvorbe čistokrvní individualisti, no pritom sa nikdy ani v najmenšom necítia sami. Sú to básnici, ktorí nám nenápadne pripomínajú, že „*ľudia prichádzajú niekedy aj mlčať*“.

O štyri roky neskôr Igor Gallo potvrdil, a zároveň i posunul svoju poetiku už spomínanou básnickou zbierkou *Spalovanie* (1967). Ten posun možno zaznamenať najmä v druhej časti zbierky *Spalovanie mýtov*. Tvorí ju cyklus širšie komponovaných básní, ktoré majú aj svoj epický rozmer. A to je lyrický žáner, ktorý vždy najspoľahlivejšie preverí šírku talentu básnika, jeho schopností obrazného vyjadrovania i schopnosti kompozičnej výstavby. Z hľadiska tematicko-obsahovej stránky zbierky Igor Gallo chcel „spáliť“, čiže odstrániť všetky neduhy sveta a spoločnosti, všetky na ťažidlo premenené mýty, ktoré sa navršili v dejinách a v rámci tohto procesu i samého seba, lebo „posledný mýtus spálený si ty sám“.

Výraznú spoločenskú angažovanosť v tom najpozitívnejšom zmysle slova môžeme zaznamenať v básnických zbierkach *Prinavrátенý čas* (1981) a *Človek medzi ľuďmi* (1988). Zdá sa mi, že to ešte nikto nepovedal, ale pozorné sledovanie tvorby Igora Galla celkom jednoznačne hovorí, že tieto zbierky majú priamu súvislosť s jeho prozaickými dielami z osemdesiatych rokov. V tom období sa Igor Gallo čoraz viac vracal do rokov svojho detstva a chlapčerstva prežitého v horehronskom meste Brezno. Boli to však vojnové roky, a v rámci nich najmä ten posledný, v ktorom sa vojnové besnenie prevalilo aj cez jeho rodný kraj. Bol vtedy v takom chlapčenskom veku, keď pamäť človeka je už veľmi presná a má výrazné kontúry. Jeho chlapčenské oči boli svedkami mnohých tragických, dramatických a vzrušujúcich udalostí. Prirodzená chlapčenská zvedavosť ho neraz postavila aj do situácie, ktorej vyvrcholenie mohlo byť tragické i pre neho samotného. Našťastie, poznačila iba jeho pamäť a neodstrániteľne sa uložila do depozitu jeho zážitkov. Všetko toto

opísal v knihe širšie komponovaných poviedok *Bosé cesty* (1980) a v komornejšie ladených prózach *Láska padá do Hrona* (1983). Je isté, že tento stav návratov do detstva a rodného kraja a sústredenie na prozaické výkony sa museli zákonite prejavíť aj v jeho lyrike, ktorú mal ako vzácne husle, na ktorých kedysi hrával, stále poruke. A tak zbierka *Pri-navrátený čas* je lyrickou kronikou týchto udalostí i poctou ľuďom, čo sa v nej angažovali na strane mieru, humanizmu a demokracie. Zároveň však z nej cítiť čoraz viac narastajúcu nostalgiu, túžbu za rodným krajom a pokoru pred životom predkov v príbuzenstve i v širšom spoločenstve mesta a celého kraja. Táto téma a tieto motívy sa potom naplno presadil v nasledujúcej zbierke *Človek medzi ľuďmi*. Ich význam v živote a tvorbe Igora Galla bol ešte umocnený tým, že básnikova rodina si v tomto období kúpila drevenú dedinskú chalupu na lazoch Sihla, ležiacich hlboko v doline za Čiernym Balogom, na rozhraní chránenej krajinnej oblasti Poľana na západe a Veporských vrchov na východe. Túto geografickú polohu situujem presnejšie preto, lebo síce sporadický, ale obyčajne dlhodobejší pobyt v tomto prostredí mal vplyv aj na jeho tvorbu a odznieva i v tejto knihe poviedok. Nakoniec, svedčí o tom i poémovo komponovaná báseň z tejto zbierky *Spev o Sihle*. O citovom spriaznení s týmto krajom a s ľuďmi, čo v ňom dodnes žijú svojským i svojráznym spôsobom života, svedčí i názov zbierky *Človek medzi ľuďmi*. Básnik akoby nám chcel povedať – áno, toto je môj kraj, ktorý nosím v srdci, toto sú ľudia s ktorými som si rozumel a rozumiem dodnes. To nič, že som v podstate mešťan, veď aj väčšina súčasných Brežňanov stiekla do mesta v údolí Hrona z týchto lazov.

Nie nadarmo si pri slávnostných príležitostiach vinšujeme predovšetkým zdravie. Zdravia totiž nikdy nie je dosť. Dosť veľa o tom vie aj spisovateľ Igor Gallo. Odležal si svoje dni v špitáloch, nemocniciach a iných podobných a neveľmi milovaných prostrediach. Z poznania života v nemocničných izbách a z poznania príbehov, ktoré sa odohrali medzi ich ste-

nami, vrátane jeho vlastných príbehov, sa zrodila básnická zbierka *Pastorále* (1994). Má svojráznu poetiku. Možno aj preto, že v skutočnosti to nie sú básne o utrpení a bolesti, ale básne o nádeji, o modlitbách, o pokore, ale i o večnom zápase človeka o život, prežitie a čo najdlhšie zotrvanie na pol úsečke života, hoci vie, že raz sa zákonite musí premeniť na dokonanú úsečku.

Je zaujímavé, že deväťdesiate roky, v ktorých závatne narastali kulisy nového spoločenského poriadku a že sa u nás nezadržateľne etabloval kapitalizmus vo svojej najprimitívnejšej „prvotnoodpornej“ podobe, sa pre Igora Gallu stali zámkou vrátiť sa na istý čas k sporadicky pestovanému žánru politických epigramov a humoristických básničiek, v ktorých satiricky reagoval na mnohé zlé, trápne a až nezákonné prejavy nového režimu, čo sa nešikovne zakrýva biednym pláštikom demokracie, spod ktorého mu však aj tak neustále trčia smradľavé chodidlá. Urobil tak ako prvý v zbierke *Medzi nami občanmi* (1991) a vzápätí i v zbierke *Dobre osolené, vládou neschválené* (1993). Pripomenúť však treba, že napriek svojim schopnostiam dobre mieneného posmechu, sarkazmu a irónie, ktoré aj sám považoval za akúsi literárnu medzihru, duchovné istoty opäť hľadal i nachádzal v rodnom kraji, v jeho vrchárskych ľudoch a v prírode, s ktorou dokonale zrástli. Svedčí o tom najmä z veľkej časti autobiograficky ladená novela *Holuby nesú smrť* (1996). V tejto súvislosti sa mi žiada pripomenúť, že motív holubov sa v jeho literárnej tvorbe – v poézii i próze – objavuje veľmi často. Má to svoj veľmi presný dôvod i pôvod. Igor Gallo v detskom a chlapčenskom veku choval poštové holuby. Zamiloval si týchto hrdých a v mnohom aj užitočných vtákov a prežil s nimi celý rad vzrušujúcich zážitkov. Boli sprievodcami celého jeho detstva, prinášali mu celý rad krásnych a milých zážitkov. Preto ten motív holubov v jeho tvorbe. A pripomínam to aj preto, že podobne opakujúci sa motív nájdeme v tvorbe každého umelca – literáta, maliara či hudobníka.

S prevažením sa tisícročia všetkým nám pribudol nielen rok, ale aj storočie, ba dokonca tisícročie. U tých nie vlastnou vinou skôr narodených je to čas otvárania škrupiniek pamäti. Ako už mnohí pred ním, tomuto úkonu sa nevyhol ani Igor Gallo. V prvej polovici prvého desaťročia tretieho tisícročia vydal knihy biografických a spomienkových čít *Dolu z piedestálu* a *Publicisti bez masky* (obe 2004) a neskôr aj vynaliezavo komponovaný triptych autobiografických noviel *Biele noci Atom klubu* (2008). V prvej z nich literárne zobrazil významné osobnosti slovenskej kultúry a umenia 20. storočia, s ktorými sa osobne zblížil. Je prirodzené, že medzi nimi je najviac spisovateľov, okrem iných aj Ľudo Ondrejov, Alexander Matuška a Blahoslav Hečko. Ako už naznačuje názov knihy, Igor Gallo ich predstavil v ich „ľudskej“, každodennej podobe, ako ľudí, čo mali svoje trápenia a strasti i svojrázne charakterové črty a vlastnosti a niekedy aj nevhodné záľuby. Jeho biografické portréty tak prerastajú do biografických humoresiek. Čisto spomienkovou knižkou je súbor širšie komponovaných čít *Publicisti bez masky*. V nej si s úsmevom zaspomínal na osobnosti, s ktorými sa stretol počas svojho života v redakciách viacerých novín a časopisov. Medzi nimi nájdeme také osobnosti, akými boli básnici Rudolf Fabry a Štefan Žáry, ale aj dnes už pomaly zabúdaný, ale vo svojej dobe úspešný textár populárnych piesní Alexander Karšay. Trojnovela *Biele noci Atom klubu* je spomienkovou prózou na jeho mladé, čiže študentské a tesne „postštudentské“ roky, keď sa mladá, nastupujúca bohéma predierala do povedomia kultúrnej a umeleckej obce nielen v Bratislave, ale aj na celom Slovensku a hľadala svoj duchovný, ale i celkom konkrétny záchytný bod na svoje prežívanie.

Alfou a omegou literárnej tvorby Igora Galla je však poézia. Ak je niekto básnik, nikdy to nezaprie. Toto znamenie mixu šťastia a prekliatia má potom vypálené aj bez tetovania na predlaktí ľavej ruky, ak nie priamo na čele a zreteľne ho poznať v celej tvorbe. Ale aj tak – poézia, báseň zostáva domi-